



Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

7 февруари 2013 година *

„Съдебно сътрудничество по граждански дела — Съдебна компетентност по граждански и търговски дела — Регламент (ЕО) № 44/2001 — Тълкуване на член 23 — Клауза, с която се учредява компетентност, съдържаща се в договор, сключен между производителя и първоначалния приобретател на вещь — Договор, който е част от поредица от договори — Противопоставимост на тази клауза спрямо вторичния приобретател на тази вещь“

По дело C-543/10

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Cour de cassation (Франция) с акт от 17 ноември 2010 г., постъпил в Съда на 22 ноември 2010 г., в рамките на производство по дело

Refcomp SpA

срещу

Axa Corporate Solutions Assurance SA,

Axa France IARD,

Emerson Network,

Climaveneta SpA,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: г-н А. Tizzano, председател на състав, г-н М. Ilešič, г-н Е. Levits, г-н М. Safjan и г-жа М. Berger (докладчик), съдии,

генерален адвокат: г-н N. Jääskinen,

секретар: г-жа R. Şereş, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 3 май 2012 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за Refcomp SpA, от P. Pedone и A. Musella, avocats,

— за Axa Corporate Solutions Assurance SA, от B. Soltner, avocat,

* Език на производството: френски.

- за Emerson Network, от А. Bénabent, avocat,
- за френското правителство, от г-н G. de Bergues, както и от г-жа В. Beaupère-Manokha и г-жа N. Rouam, в качеството на представители,
- за германското правителство, от г-н Т. Henze и г-жа F. Wannek, в качеството на представители,
- за испанското правителство, от г-жа S. Centeno Huerta, в качеството на представител,
- за Европейската комисия, от г-жа А.-М. Rouchaud-Joët, в качеството на представител,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 18 октомври 2012 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 23 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74, наричан по-нататък „Регламентът“).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между Refcomp SpA (наричано по-нататък „Refcomp“) и Axa Corporate Solutions Assurance SA (наричано по-нататък „Аха Corporate“), Axa France IARD, Emerson Network (наричано по-нататък „Emerson“) и Climaveneta SpA (наричано по-нататък „Climaveneta“), в производство, образувано пред френски съд, в хода на което е направено позоваване на клауза, с която е учредена компетентност в полза на италиански съдилища.

Правна уредба

- 3 Видно от съображение 2 от Регламента, той си поставя за цел „уеднаквяване на правилата за конфликт на юрисдикции по граждански и търговски дела“.
- 4 Съображение 11 от Регламента гласи по-специално че „[п]равилата за компетентността трябва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника и винаги трябва да е налице на това основание, освен в няколко ясно определени ситуации, когато основанийето на спора или автономията на страните изисква или предполага различен свързващ фактор“.
- 5 Отнасящият се до компетентния съд член 5, точка 1 от Регламента, който се съдържа в раздел 2 от глава II, озаглавена „Специална компетентност“, предвижда правило за компетентност, съгласно което по дела, свързани с договор, срещу лице, което има местоживеене в държава членка, може да бъде предявен иск в друга държава членка в съд по мястото на изпълнение на задължението, което е в основата на иска.

- 6 Член 23, параграф 1 от Регламента, който се съдържа в раздел 7 от глава II, озаглавен „Пророгация на компетентност“, гласи:

„Ако страните, една или повече от които имат местоживееене в държава членка, са се договорили, че съд или съдилища на държава членка са компетентни за разрешаване на всякакви спорове, които са възникнали или които могат да възникнат във връзка с определено правоотношение, този съд или тези съдилища имат компетентност. Тази компетентност е изключителна, освен ако страните са уговорили друго. Споразумението за предоставяне на компетентност се сключва:

- а) писмено или устно, потвърдено с писмени доказателства; или
- б) във форма, която е съобразена с практиките, които страните са установили помежду си; или
- в) в международната търговия, във форма, която е съобразена с обичая, който страните познават или е трябвало да познават и който в тази търговска дейност е широко известен на страните и редовно се съблюдава от страните по договори от вида, приложим в конкретната търговска дейност“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

- 7 Doumer SNC (наричано по-нататък „Doumer“), изпълнител на строителни работи, извършва дейности по обновяването на комплекс от сгради, намиращ се в Courbevoie (Франция). Негов застраховател е Аха Corporate, чието седалище е в Париж (Франция).
- 8 Като част от извършваната работа дружеството инсталира климатици. Всеки от тези климатици е снабден със серия от компресори, произведени от Refcomp, седалището на което се намира в Италия, закупени са от него и са сглобени от Climaveneta, чието седалище също е в Италия, и след това са продадени на Doumer от дружеството Liebert, чийто правоприменик понастоящем е дружеството Emerson. Последното дружество, чието седалище е във Франция, е застраховано в дружеството Аха France IARD, също така установено във Франция.
- 9 В инсталираната климатизационна система се установяват неизправности. От съдебната експертиза става ясно, че тези повреди се дължат на производствени дефекти в компресорите.
- 10 Встъпило в правата на Doumer, на което изплаща обезщетение, Аха Corporate предявява иск срещу производителя Refcomp, извършил монтажа Climaveneta и доставчика Emerson, пред Tribunal de grande instance de Paris (Окръжен съд Париж), с искането те да бъдат осъдени *in solidum* да му заплатят обезщетение за претърпяната вреда.
- 11 Refcomp оспорва компетентността на Tribunal de grande instance de Paris, като се позовава на клауза, с която се учредява компетентност в полза на италианските юрисдикции, съдържаща се в сключения между него и Climaveneta договор.
- 12 С определение от 26 януари 2007 г. съдията, отговарящ за подготовката на делото за разглеждане в Tribunal de grande instance de Paris, отхвърля възражението за липса на компетентност, повдигнато от Refcomp, което обжалва посоченото определение.
- 13 С решение от 19 декември 2008 г. Cour d'appel de Paris (Апелативен съд Париж) потвърждава отказа да се уважи повдигнатото от Refcomp възражение за липса на компетентност. Той съобщава, че договорената между производителя и продавач посредник клауза, с която се учредява компетентност, не е противопоставима на встъпилия в правата на вторичния приобретател застраховател, като мотивира решението си, от една страна, с това, че

предвидените в Регламента правила за специална компетентност по дела, свързани с договор, не се прилагат към съдебни спорове между вторичния приобретател на дадена вещ и производителя, тъй като този вид спорове са от областта на деликтната отговорност, и от друга страна, че въпросната клауза, договорена между страните в първоначалния договор, не е била приета от вторичния приобретател.

14 В делото, образувано по касационна жалба, подадена от Refcomp, Cour de cassation спира производството и отправя до Съда следните преюдициални въпроси:

- „1) Клауза, с която се учредява компетентност, уговорена в поредица от сключени в Общността договори между производител на стока и купувач на основание член 23 от Регламента [...], има ли действие по отношение на вторичния приобретател, и ако това е така, при какви условия?
- 2) Клаузата, с която се учредява компетентност, има ли действие по отношение на вторичния приобретател и на встъпилите в правата му застрахователи, дори и ако член 5, параграф 1 от Регламента [...] не е приложим към иска на вторичния приобретател срещу производителя, както Съдът е приел в Решение [от 17 юни 1992 г. по дело Handte, Recueil, стр. I-3967]?”.

По преюдициалните въпроси

Предварителни бележки

- 15 При формулиране на своите въпроси запитващата юрисдикция посочва, че последните се вписват в контекста на „поредица от сключени в Общността договори“. С цел да се уточни обхватът на тези въпроси и вследствие на това да им се даде полезен отговор, трябва да се изтъкне, че една такава хипотеза следва да бъде разбрана, видно от преписката по делото, като обозначаваща поредица от договори, които впоследствие са сключени между икономически оператори, установени в различни държави — членки на Европейския съюз.
- 16 Както подчертава генералният адвокат в точка 22 от своето заключение, от представените пред Съда становища е видно, че тези въпроси са свързани със съществуването в националното право на правило, че макар договорите по принцип да имат относително действие, доколкото те са обвързващи единствено за сключилите ги страни, са допустими изключения от този принцип при прехвърляне на собственост, когато собствеността на продадената вещ се прехвърля на всички последващи нейни приобретатели заедно с акцесорните за нея елементи. Сред тези акцесорни елементи е и правото на вторичния приобретател на вещта да предяви иск за обезщетение за вредата, претърпяна в резултат от несъответствието на последната, както срещу прекия продавач, така и срещу всеки от посредниците, продали тази стока, или срещу нейния производител.
- 17 В този контекст, що се отнася, на първо място, до това дали член 23 от Регламента е приложим към обстоятелствата по делото в главното производство, следва да се посочи, че по силата на параграф 1 от него по принцип е достатъчно една от страните да има местоживееене в държава членка и клаузата да учредява компетентност на съд от друга държава членка — условия, които са изпълнени по настоящото дело. Безспорно е, че разглежданото правоотношение в делото по главното производство има международен характер. Следователно член 23 от Регламента е приложим към обстоятелствата по това дело.

- 18 Що се отнася, на второ място, до тълкуването, което следва да се даде на разпоредбите на Регламента, визирани в преюдициалните въпроси, предварително следва да се припомни, че доколкото Регламентът заменя в отношенията между държавите членки Брюкселската конвенция от 27 септември 1968 г. относно компетентността и изпълнението на съдебните решения по граждански и търговски дела (ОВ L 299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3), изменена с последователните конвенции относно присъединяването на новите държави членки към тази конвенция (наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“), даденото от Съда тълкуване на разпоредбите на Конвенцията важи и за разпоредбите на Регламента, когато разпоредбите на тези актове могат да се квалифицират като еквивалентни (вж. по-специално Решение от 25 октомври 2012 г. по дело *Folien Fischer и Fofites*, C-133/11, точка 31).
- 19 Такъв е случаят, що се отнася до член 17, първа алинея от споменатата конвенция и член 23, параграф 1 от Регламента, текстът на които е почти идентичен.
- 20 Такъв е случаят и що се отнася до понятието „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 5, точка 1 от Регламента, щом като измененията, внесени в тази разпоредба, се отнасят само до критерия за привързване, възприет за определяне на компетентния съд при договорите за продажба на стоки и на договорите за предоставяне на услуги, като по принцип се запазва без промяна същността на съответната разпоредба от Брюкселската конвенция (вж. в този смисъл Решение от 23 април 2009 г. по дело *Falco Privatstiftung и Rabitsch*, C-533/07, Сборник, стр. I-3327, точки 48—57).
- 21 Що се отнася до метода за тълкуване, който трябва да бъде предпочетен по отношение на тези две разпоредби, Съдът е посочил по отношение на член 17, първа алинея от Брюкселската конвенция, че с оглед на целите и на общата систематика на тази конвенция, които съвпадат и с тези на Регламента, и с цел да се гарантира еднаквото прилагане на този акт, е важно понятието „споразумение за предоставяне на компетентност“, визирано в тази разпоредба, да се тълкува не като обикновено препращане към вътрешното право на една или друга от съответните държави, а като автономно понятие (вж. Решение от 10 март 1992 г. по дело *Powell Duffryn*, C-214/89, Recueil, стр. I-1745, точки 13 и 14).
- 22 Със сходни мотиви Съдът е приел, че понятието „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 5, точка 1 от Брюкселската конвенция трябва също така да бъде тълкувано автономно (вж. по-специално Решение по дело *Handte*, посочено по-горе, точка 10 и цитираната съдебна практика).
- 23 Именно в светлината на тези съображения трябва да се даде на запитващата юрисдикция исканото тълкуване.

По първия въпрос

- 24 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 23 от Регламента трябва да се тълкува в смисъл, че клауза, с която се учредява компетентност, уговорена в сключен между производителя на една вещь и нейния приобретател договор, може да бъде противопоставена на вторичния приобретател, трета страна, който в края на поредица от последващи договори за прехвърляне на собственост, сключени между установени в различни държави членки страни, придобива тази вещь и възнамерява да предяви иск за търсене на отговорност срещу производителя.
- 25 В това отношение се налага изводът, че по отношение на условията за валидност на една клауза, с която се учредява компетентност, член 23, параграф 1 от Регламента изброява по същество условията, свързани с формата, и посочва само едно условие по същество, свързано с предмета

на клаузата, който трябва да се отнася до определено правоотношение. Редакцията на тази разпоредба следователно не уточнява дали една клауза, с която се учредява компетентност, може да бъде прилагана, извън кръга на страните по договора, по отношение на трето лице, което е страна по последващ договор и което е правопреемник изцяло или частично на правата и задълженията на една от страните по първоначалния договор.

- 26 Член 23, параграф 1 от Регламента обаче ясно посочва, че неговото приложно поле се ограничава до случаите, в които страните „са се договорили“ за компетентния съд. Видно от съображение 11 от Регламента, именно това съвпадение на воли между страните оправдава даденото предимство, в името на принципа на автономия на волята, на избора на юрисдикция, различна от тази, която евентуално би била компетентна по силата на Регламента.
- 27 Съдът всъщност вече е приел във връзка с член 17, първа алинея от Брюкселската конвенция, че като подчинява валидността на клаузата, с която се учредява компетентност на съществуването на „споразумение“ между страните, тази разпоредба налага на сезирания съдия задължението да прецени, на първо място, дали клаузата, по силата на която е учредена неговата компетентност, действително е била предмет на съгласие между страните (Решение от 20 февруари 1997 г. по дело MSG, C-106/95, Recueil, стр. I-911, точка 15 и цитираната съдебна практика).
- 28 Следователно член 23, параграф 1 от Регламента следва да се тълкува в смисъл, че подобно на преследваната от член 17, първа алинея от Брюкселската конвенция цел, действително изразеното съгласие от страна на заинтересуваните страни е една от целите на тази разпоредба (вж. Решение по дело MSG, посочено по-горе, точка 17 и Решение от 16 март 1999 г. по дело Castelletti, C-159/97, Recueil, стр. I-1597, точка 19).
- 29 От това следва, че записаната в договор клауза, с която се учредява компетентност, може по принцип да произвежда последици единствено в отношенията между страните, дали своето съгласие за сключването на този договор. За да може клаузата да бъде противопоставима на трета страна, по принцип е необходимо тази страна да е дала своето съгласие в това отношение.
- 30 Вярно е, че условията и формите, в които за трета страна по отношение на договор може да се приеме, че е дала своето съгласие за клауза, с която се учредява компетентност, могат да се различават в зависимост от естеството на първоначалния договор.
- 31 Така Съдът преценява, че с приемането на устава на дружеството акционер е дал съгласието си по отношение на съдържаща се в него клауза, с която се учредява компетентност, с мотива че приемането на устава създава както между акционера и дружеството, така и между самите акционери правоотношение, което трябва да се разглежда като договорно (вж. в този смисъл, във връзка с член 17 от Брюкселската конвенция, Решение по дело Powell Duffryn, посочено по-горе, точки 16—19).
- 32 Същевременно обаче тази съдебна практика не може да бъде приложена и към правоотношението между вторичния приобретател на вещ, закупена от продавач посредник, от една страна, и производителя на тази вещ, от друга страна. В този контекст Съдът се е произнесъл в смисъл, че това правоотношение не попада в обхвата на понятието „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 5, точка 1 от Брюкселската конвенция. Всъщност Съдът е приел, че в контекста на иск за търсене на отговорност, предявен от вторичния приобретател на стока срещу нейния производител, няма никаква договорна връзка между вторичния приобретател и производителя, тъй като последният не е поемал каквото и да било задължение от договорен характер по отношение на вторичния приобретател (Решение по дело Handte, посочено по-горе, точка 16).

- 33 След като вторичният приобретател и производителят трябва да бъдат разглеждани, за целите на прилагането на Регламента, като необвързани с договорно отношение, от това следва да се направи изводът, че за тях не може да се счита, че „са се договорили“ по смисъла на член 23, параграф 1 от този регламент за посочения за компетентен съд в първоначалния договор, сключен между производителя и първия приобретател.
- 34 Естествено, Съдът е приел също така в областта на договорите за морски превоз, че клауза, с която се учредява компетентност, съдържаща се в коносамент, е противопоставима на трета страна по този договор, щом като тази клауза е приета за валидна между изпращача и превозвача, и по силата на приложимото национално право с придобиването на коносамента третото лице - приносител, встъпва в правата и задълженията на изпращача (вж. Решение от 19 юни 1984 г. по дело Russ, 71/83, Recueil, стр. 2417, точка 24, Решение по дело Castelletti, посочено по-горе, точка 41 и Решение от 9 ноември 2000 г. по дело Coreck, C-387/98, Recueil, стр. I-9337, точки 23—27). В такъв случай не е необходимо за сезирания съд да проверява дали това трето лице е дало съгласието си за клаузата.
- 35 Значението на тази съдебна практика трябва обаче да бъде преценявано, като се има предвид много специфичният характер на коносамента, който, както подчертава генералният адвокат в точка 54 от своето заключение, съставлява международен търговски акт, предназначен за уреждане на правоотношение, в което участват поне три лица, а именно морският превозвач, изпращачът на стоките или товародателят, и получателят на стоките. Съгласно повечето национални правни системи, които са единни по въпроса, той е и прехвърлима ценна книга, позволяваща на собственика да прехвърля стоките по време на техния превоз на приобретател, който става носител на всички права и задължения на товародателя по отношение на превозвача.
- 36 Именно с оглед на това правоотношение на правоприемство между приносителя на коносамента и товародателя Съдът е приел, че по силата на придобиването на коносамента приносителът е обвързан от пророгацията на компетентност (вж. в този смисъл Решение по дело Russ, посочено по-горе, точка 25). И обратно, когато приложимото национално право не предвижда такова правоотношение на правоприемство, сезираната юрисдикция трябва да провери наличието на съгласие от страна на това трето лице по отношение на клаузата, с която се учредява компетентност (Решение по дело Coreck, посочено по-горе, точка 26).
- 37 Все пак при една поредица от договори за прехвърляне на собственост отношението на правоприемство между първоначалния и вторичния приобретател не се разглежда само като прехвърляне на един-единствен договор, както и на всички предвидени в него права и задължения. В една такава хипотеза договорните задължения на страните могат да бъдат различни във всеки отделен договор, така че правата, на които вторичният приобретател може да се позове срещу непосредствения си продавач, не са непременно същите като тези, които производителят е приел в отношенията си с първия купувач (Решение по дело Handte, посочено по-горе, точка 17).
- 38 Сходството в националните правни системи по отношение на последиците от прехвърлянето на коносамента на трето лице обаче не е налице в областта на договорите за прехвърляне на собственост, при които е видно, че отношенията между производител и вторичен приобретател се възприемат по различен начин в държавите членки (вж. в този смисъл Решение по дело Handte, посочено по-горе, точка 20).
- 39 При тези обстоятелства едно препращане към националното право, както се предлага от Refcomp и от германското и испанското правителство, по отношение на преценката за противопоставимост спрямо вторичния приобретател на съдържащата се в първоначалния договор между производителя и първия приобретател клауза, с която се учредява компетентност, би довело до различни решения в държавите членки, което би било от естество

да засегне целта за уеднаквяване на правилата за съдебната компетентност, която преследва Регламентът, както това е видно от съображение 2 от последния. Подобно препращане към националното право би се превърнало и във фактор за възникването на неясноти, несъвместими със стремежа да се гарантира предвидимостта в областта на съдебната компетентност, което е, както припомня това съображение 11 от Регламента, една от неговите цели.

- 40 Затова е уместно да се върнем към общото правило, припомнено в точка 21 от настоящото решение, съгласно което понятието „споразумение за предоставяне на компетентност“ трябва да се тълкува като автономно и принципът на автономия на волята, на който се основава член 23, параграф 1 от Регламента, трябва да намери своето пълно приложение.
- 41 С оглед всички изложени по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 23 от Регламента трябва да се тълкува в смисъл, че клауза, с която се учредява компетентност, уговорена в сключен между производителя на една вещь и нейния приобретател договор, не може да бъде противопоставена на вторичния приобретател, трета страна, който в края на поредица от последващи договори за прехвърляне на собственост, сключени между установени в различни държави членки страни, придобива тази вещь и възнамерява да предяви иск за търсене на отговорност срещу производителя, освен ако бъде установено, че тази трета страна е дала действителното си съгласие по отношение на посочената клауза при определените в този член условия.

По втория въпрос

- 42 С втория си въпрос запитващата юрисдикция пита по същество дали установеният в Решение по дело Handte, посочено по-горе, с цел прилагане на предвидените от Регламента правила за компетентност деликтен характер на прекия иск, с който съгласно националното право разполага вторичният приобретател на вещь срещу производителя на последната, може да има определено влияние върху последиците, пораждани от клауза, с която се учредява компетентност, съдържаща се в първоначално сключения договор между производителя и един приобретател.
- 43 Както подчертава генералният адвокат в точка 59 от своето заключение, видно от редакцията на този въпрос, той е отправен единствено в хипотезата, при която първият въпрос би получил положителен отговор.
- 44 Предвид отговора на първия въпрос не е необходимо да се отговаря на втория въпрос.

По съдебните разноски

- 45 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 23 от Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че клауза, с която се учредява компетентност, уговорена в сключен между производителя на една вещь и нейния

приобретател договор, не може да бъде противопоставена на вторичния приобретател, трета страна, който в края на поредица от последващи договори за прехвърляне на собственост, сключени между установени в различни държави членки страни, придобива тази вещ и възнамерява да предяви иск за търсене на отговорност срещу производителя, освен ако бъде установено, че тази трета страна е дала действителното си съгласие по отношение на посочената клауза при определените в този член условия.

Подписи